

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

mars 2 • 2023

DE KUNGLIGA SVENSKA
RIDDARORDNARNA
UTDELAS IGEN TILL
SVENSKA MEDBORGARE

LUNDAMÄSSAN I NYA
LOKALER

BOKSLÄPP OCH
SEMINARIUM I ÅBO

PUBLICA FIDE

En annorlunda bok

Medaljer och konstnärer finns nu att köpa!

Boken beskriver Carl Eldh, Eric Grate, Bror Hjorth, Carl Milles och Bruno Liljefors hela medaljutgivning, deras medaljkonst och omständigheterna kring själva utgivningen och användandet av medaljerna. För första gången någonsin ges en sammanhållen bild över dessa konstnärer. Systematiskt har varje konstnärs medaljproduktion dokumenterats, där Riksarkivet och Kungliga biblioteket med dess

tidningsarkiv tillfört betydelsefull och för vår nutid delvis tidigare helt okänd kunskap. Många tidigare frågetecken och oklarheter är nu äntligen utredda och klarlagda. Biografier, samtidsskildringar, läckra illustrationer och mängder med förstoringar och detaljbilder fyller boken från pärm till pärm. Boken är givetvis trespråkig (svenska, tyska, engelska), helt i färg, A4, 421 sidor. Boken beställs direkt via min hemsida: www.delzanno.se/litteratur

Roberto Delzanno Mynthandel

www.delzanno.se - roberto@delzanno.se - 0708-865008

ANA

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

150 ÅR 2023

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10 - 12 och 13 - 16

Se www.numismatik.se
om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

250 SEK / år (8 nr) från 2023
Medlemmar (medlemsavgift 200 SEK/
år) erhåller tidningen automatiskt.

Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2022 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

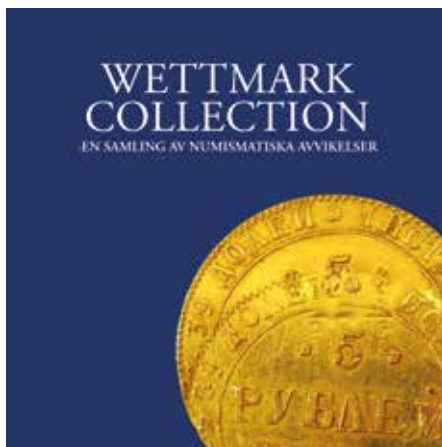
Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

VÅREN 2023

Föreningens aktiviteter

VÄLKOMNA TILL VÅR FÖREDRAGSKVÄLL samt kaffe med dopp

Onsdag 15 mars kl 18.00

SNF, Banérgatan 17 - www.numismatik.se

Martin Wettmark:

Felpräglade mynt.

☞

Onsdag 12 april kl. 18.00

SNF, Banérgatan 17 - www.numismatik.se

Bo Gustavsson: *Sven Kulle - jugend och medaljer.*

☞

Lördag - söndag 20-21 maj

Jubileumshelg.

SNF:s kansli på Banérgatan är öppet för besök på måndagar kl. 10-12,
13-16. Se www.numismatik.se om eventuellt tillfälligt stängt innan besök.
Kansliet nås varje dag på: info@numismatik.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76.

Kansliet är öppet: måndagar kl. 10-12 & 13-16, om tillfälligt stängt se hemsidan.

Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: www.numismatik.se.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.

På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 SEK

1/8 sida
72 × 50
mm
350 SEK

1/6 sida
47 × 105
mm
400 SEK

1/4 sida
72 × 105
mm
600 SEK

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 SEK

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 SEK

mittuppslag
5 000 SEK

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 SEK

4:e omslagssidan
5 000 SEK

SNT behåller samma förmånliga annonspriser även 2023

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller.

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se.

Annonsen som inte är förenliga med IANP:s etik avböjs.

INNEHÅLL SNT 2 • 2023 – mars

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
De kungliga svenska riddarordnarna utdelas igen till svenska medborgare	33–36
Lundamässan i nya lokaler	36–39
Boksläpp och seminarium i Åbo	40–41
APROPÅ ÅL	44
ICOMON på KMK	44
Berit Ring-diplomet – stort tack	45
SNF bidrar till föredrag i numismatiska föreningar!	46
En förfalskad hundralapp från 1960-talet	48

FASTA RUBRIKER

NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER.	42–43
LÅSTIPS.	43
MYNTTECKEN. Publica Fide	43
PERSONALIA.	44
PRESSKLIPP 1942. Järnmynten äro här igen	45
NÄTNYTT.	45
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	46
BOKTIPS.	46
AUKTIONER & MÄSSOR.	48

OMSLAG

En ny grad inom Nordstjärneorden, det så kallade Nordstjärnetecknet vilket tillkommer i överensstämmelse med Svärds- och Vasatecknet. Se Tom C. Bergroths artikel på sidorna 33–36.

FOTO: ATELIER BORGILA AB.

De kungliga svenska riddarordnarna utdelas igen till svenska medborgare

Av Tom C. Bergroth

Som tidigare informerats (SNT 4/2022) har Sveriges riksdag fastställt den 15 juni 2022 att belöningsväsendet i Sverige skall återinföras i full utsträckning och svenska medborgare kan igen tilldelas sitt lands ordnar för särskilda insatser. Regeringen inser behovet av att uppmärksamma och synliggöra insatser som är av betydelse för andra enskilda eller för samhället.

Insatserna skall vara av sådant slag att de bör belönas på en nationell nivå med en av Sveriges främsta utmärkelser: En ordensutmärkelse inom någon av de kungliga riddarordnarna eller en av regeringens utmärkelser, de så kallade Regeringsmedaljerna och titlar. Regeringen har beslutat om återinförandet av ordensväsendet och en ny förordning om *Sveriges främsta utmärkelser* gavs den 15 december 2022 (SFS 2022:1800). Den träder i kraft den 1 februari i år och därmed upphävs ordenskungörelsen från år 1974 (1974:768) och Utrikesdepartementets föreskrifter (UF 1995:11) om tillämpningen av föregående. Stadgar för de kungliga riddarordnarna fastställs av Kungl. Maj:ts Orden sedan de godkänts av regeringen. En första utdelning kan väntas ske eventuellt i anslutning till Sveriges nationaldag i juni. En väsentlig nyhet är att vem som helst kommer att kunna nominera (= föreslå) en person till en utmärkelse.

De kungliga riddarordnarna i korthet

Kungl. Serafimerorden instiftades år 1748 av kung Fredrik I på förslag av riksrådet. Orden har en klass, riddare, och är Sveriges högsta orden. Den tilldelades före 1975 svenska medborga-

1. Svärdsorden, kommandör av 1. klass.

re med minst generallöjtnants värdighet, vilka förut måste vara kommandörer med stora korset av Svärds-, Nordstjärne- eller Vasaorden, samt främmande statsöverhuvuden, furstliga personer eller högt uppsatta utlänningar. Innehavare av orden betecknas *Riddare (eller ledamot) och kommandör av Kungl. Maj:ts Orden*. Efter 1975 har i regel endast utländska statsöverhuvuden och därmed jämställda tilldelats orden.

Kungl. Svärdsorden, en militär förtjänstorden instiftad år 1748 av kung Fredrik I på förslag av rikets ständer till belöning av svenska officerare för tapperhet och framstående tjänst i krigstid samt för långvarig och gagnande verksamhet i krigsmakten i fredstid; kan även tilldelas utländska medborgare. Ursprungligen två grader, senare utvidgad till att omfatta fem: kommandör med stora korset (1772), kommandör av

1. klass (1873), kommandör, riddare av 1. klass (1889) och riddare. Som en särskild grad, vilken kan utdelas endast då Sverige är i krig, instiftade kung Gustaf III år 1778 värdigheten av *riddare med stora korset*, uppdelad 1814 i två klasser. År 1850 tillfogades ett *Svärdstecken* att tilldelas underofficerare. Innehavaren kallades Svärdsman. Samma år tillfogades *Svärdsmedaljen* för underbefäl. År 1952 tillkom *Svärdsordens krigskors* (i guld, silver och brons), vilket inte hitintills har utdelats. Orden har varit vilande sedan år 1975. Bild 1-2.

Kungl. Nordstjärneorden, en civil förtjänstorden instiftad år 1748 av kung Fredrik I på förslag av rikets ständer. Fram till 1975 var orden avsedd för belöning av medborgerliga förtjänster, långvarig ämbets- eller tjänstemannagärning, vetenskapliga insatser samt verksamhet i samhälls-

2. Svärdsordens Militärkors, provexemplar från 2007 enligt ritning av Bengt Olof Kälde.

3. Nordstjärneorden, kommendör av 1. klass.

4. Nordstjärneorden, riddare före år 1975, från och med 1975 riddare av 1. klass i blått band med gula kantränder.

5. Nordstjärneorden, riddare (i silverinfattning) från och med år 1975.

och kulturlivet. Orden utdelades även till utländska medborgare. Sedan år 1975 har orden utdelats endast till utländska medborgare vid statsbesök eller som tack för gjorda insatser gentemot Sverige. Orden hade ursprungligen två klasser, utökades 1844 till tre och har i dag fem klasser. Graderna är kommendör med stora korset, kommendör av 1. klass, kommendör (1873) och riddare eller ledamot (1844). Riddervärdigheten uppdelades i två grader, riddare av 1. klass och riddare år 1975. Till orden hör sedan år 1986 också en *Nordstjärnemedalj* i guld. I samband med ordensreformen år 1975 byttes det gamla svarta bandet ut mot ett mellanblått med gula kantränder. Bild 3–7.

Kungl. Vasaorden, en fri orden instiftad av kung Gustaf III år 1772 till belöning för förtjänster inom jordbruk, bergshantering, konst, handel, industri, hantverk och undervisning. Tre klasser, senare fem: Kommendör med stora korset, kommendör av 1. klass, kommendör (1873), riddare, respektive ledamot av 1. klass och riddare, respektive ledamot av 2. klass (1889).

Det ursprungliga ordenstecknet var en oval medaljong, en vase, vilken år 1860 placerades som mittglob i ett

åttaflikigt malteserkors. Öppnades 1952 för kvinnor och förlänas även utlänningar. *Vasatecknet* (1895) var avsett för utlänningar. Manlig innehavare kallas *Vasaman*. Vasamedaljen, instiftad år 1895, förlänades fram till och med 1974 för allmänt medborgerliga förtjänster till kanslipersonal samt för vissa tjänstemannainsatser inom försvarsmakten till civilmilitär personal. Medaljen utdelades i guld (förgyllt silver) eller silver av 8:e och 5:e storleken och bärs i Vasaordens band på bröstet. Orden har varit vilande sedan år 1975. Bild 8.

Från och med år 1952 öppnades Serafimer-, Nordstjärne- och Vasaorden även för kvinnor. Och med de nya stadgarna kommer även kvinnor att kunna förlänas Svärdsorden. Vilka ändringar ser vi då i det nya belöningsväsendet avseende riddarordnarna? Fram till och med år 1974 gällde 1952 års ordensstadga. Det är dessa, vilka ligger till grund för de nya, reviderade stadgarna (= statuterna) för *de Kungl. riddarordnarna* med därtill hörande förordning. I ordenskapitlets instruktion rörande Kungl. Maj:ts Ordens interna organisation behandlas också ordensinsigniernas utformning samt anvisningar för bärandet av dessa.

Nytt i stadgarna

Mot bakgrund av nu gällande tronföljd har gjorts en komplettering i den första paragrafen: Konungen eller drottning som innehar Sveriges tron är ordnarnas Stormästare. Riddarordnarna är Serafimerorden, Svärdsorden, Nordstjärneorden och Vasaorden vilka kan tilldelas fysiska personer. Dessa kommer att utdelas enligt följande (i ny lydelse):

Arvsberättigad prins eller prinsessa av det svenska kungahuset är från födseln riddare av Serafimerorden. Stormästaren konfirmerar detta genom särskild handling för varje arvsberättigad prins och prinsessa. Insignierna anläggs [liksom nu] först i samband med myndighetsdagen.

Serafimerorden kan av Stormästaren tilldelas övriga medlemmar av det svenska kungahuset samt på regeringens förord företrädesvis statschefer och därmed jämställda personer.

Utmärkelser inom Svärdsorden kan tilldelas militär personal som inom det militära området har gjort personliga insatser för Sverige eller för svenska intressen.

Utmärkelser inom Nordstjärneorden tilldelas personer som har gjort personliga insatser för Sverige eller svenska intressen, särskilt inom

6. Nordstjärnemedaljen,
instiftad år 1986.

7. Nordstjärnetecknet,
tillkommer 2023. Provetemplar.

8. Vasaorden,
kommendör av 1. klass.

offentlig verksamhet, samt för väl förtjänta allmänna värk och uppdrag.

Utmärkelser inom Vasaorden kan tilldelas personer som har gjort personliga insatser för Sverige eller för svenska intressen, särskilt inom icke offentlig verksamhet, samt för väl förtjänta allmänna värk och uppdrag.

Samtliga tre förtjänstordnar kan även tilldelas utländsk medborgare.

Riddarordnarna förlänas av Stormästaren på regeringens förord, eller beträffande protokollära tilldelningar på utrikesdepartementets förord. Noteras kan att i stadgan betonas *att likabehandling, saklighet och opartiskhet ska känneteckna verksamheten vid Kungl. Maj:ts Orden*. Vidare att vägledande vid ordensförläning ska vara den enskildes extraordnå personliga insatser för Sverige eller svenska intressen. Den enskildes samhällsställning, befattning eller yrke ska inte vara vägledande vid ordensförläningar. Beslut vid Kungl. Maj:ts Orden fattas i Ordenskapitlet.

Administrationen av ordnarnas angelägenheter har setts över och de nuvarande ämbetena är ordenskansler, vice ordenskansler, ordenssekreterare och ordensskattmästare, vilka samtliga utses av Stormästaren. Annan erforderlig personal anställs

av ordenskanslern. Till övriga tjänstemän räknas ordenskanslist, ordensarkivarie, ordenshistoriograf, ordensintendent, ordensamanuens, ordenshärold samt en vapenmålare med uppgift att måla serafimersköldar. Till Kungl. Maj:ts Orden finns knutet *ett Ordensråd*. Och här har vi en nyhet, vilken förekommer även i vissa utländska ordenskapitel.

För att bland inkomna förslag till ordens- och medaljförläningar värdera och utvälja de nomineringar som inkommit och som ska gå vidare för regeringens ställningstagande till förord, finns ett ordensråd bestående av åtta personer. Rådet är knutet till Kungl. Maj:ts Orden och ledamöterna förordnas av ordenskapitlet på förord av regeringen för en tid av fyra år med möjlighet till omförordnande för ytterligare en fyraårsperiod. Ledamöterna i ordensrådet ska ha hög integritet och vara allmänt respekterade och tillsammans väl representera hela det svenska samhället. Därtill kommer att en sakkunnig från Regeringskansliet kan, utan att vara ledamot av rådet, närvara och yttra sig vid rådets sammanträden. Därutöver kan en sakkunnig från Försvarmakten, utan att vara ledamot av rådet, närvara och yttra sig i

frågor rörande Svärdsorden. Reglerna om jäv i förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas av Ordensrådet.

Ändringar i ordnarnas utmärkelsetecken

De har nu setts över i språkligt hänseende och framför allt beskrivningar av ordenstecknen har gjorts enhetliga så att olika detaljer beskrivs på samma sätt. I 1952 års stadgar fanns kvar i texten en del äldre formuleringar från 1902 års stadgar, vilka nu åtgärdats. Alla de [utmärkelse]tecken vilka fanns år 1974 kvarstår i oförändrad form. Svärds- och Vasaorden, vilka har varit vilande sedan år 1975, kommer att ånyo börja utdelas såväl till svenska som utländska medborgare. Dess ordensklasser är oförändrade så när som på att Vasaordens medaljer i 5:e storleken utgår. Alla medaljkategorier inom riddarordnarna kommer att vara i 8:e storleken.

Till Svärdsorden hör en tapperhetsutmärkelse, *Militärkorset*, med tre värdigheter, guld, silver och brons, vilken kan tilldelas oavsett militär grad. I 1952 års stadga benämndes det *Svärdsordens krigskors*. Närmare bestämmelser om kriterier för tilldelandet av utmärkelsetecknet blev aldrig fastställda då eller senare.

Lundamässan i nya lokaler

Av Jan-Olof Björk

Nu har man efter utländska förebilder angivit kriterier för erhållande av detta utmärkelsetecken:

Svärdsordens Militärkors *i guld* förlänas för personlig tapperhet i strid under synnerlig fara för eget liv samtidigt som utomordentlig uthållighet och beslutsamhet inför fullgörandet av förelagd uppgift visats. Utmärkelsen kan också förlänas för synnerligen förtjänstfull ledning av förband i strid under utomordentligt svåra förhållanden.

Svärdsordens Militärkors *i silver* förlänas för personlig tapperhet eller rådhighet och modig gärning utförd i strid med fara för eget liv.

Svärdsordens Militärkors *i brons* förlänas för rådhighet och modig gärning utförd i strid.

Ordenstecknet kommer genom sin speciella karaktär att skilja sig från Svärdsordens övriga ordens-tecken genom att det till formen är modernare och enklare i utförandet. Till grund ligger vapenmålaren Bengt Olof Käldes teckning, en principskiss från år 1959 efter beskrivningen i 1952 års ordensstadgar. *Bild 2.*

För Nordstjärneordens del tillkommer ett Nordstjärnetecken i analogi med Svärds- och Vasatecknet. Likaså återtas det gamla svarta bandet, vilket från och med år 1975 har varit ett mellanblått band med gula kantränder för utländska medborgare. Nordstjärnemedaljen får en ny grad i silver i analogi med Vasamedaljen. Medaljen skall också kunna tilldelas med ett spänne för särskilda insatser där rådhighet och mod i farlig situation har visats.

Ordenstecknen tillverkas sedan år 2014 av Atelier Borgila AB, vilket grundades i början av 1920-talet av formgivaren Erik Fleming. Företaget övertogs av Henrik Ingemansson år 2005 och han utnämndes till kunglig hovleverantör samma år.

FOTO: STUDIO KAMERA AITTA-BODEN/ÄBO
(FINLAND).

Sista lördagen i september förra året anordnade Sveriges Mynt-handlares Förening (SMF)¹ en myntmässa i Lund. Så här års har samlarna av numismatiska föremål vant sig vid att kunna besöka denna trevliga mässa i hjärtat av den skånska metropolen. Vi får väl numera betrakta mässan som en traditionell höstangelägenhet för numismatiskt intresserade i Sydsverige. Det är nästan tio år sedan mässan senast fick ett omnämnande i denna tidskrift.²

Förra året hade föreningen med mässgeneralen, tillika blekingsk mynthandlare, Johan Melin i spetsen flyttat arrangemanget från den tidigare ganska mörka och tråkiga lokalen i Hotell Lundia. Det var säkert fler än artikelförfattaren som uppskattade den nya historiska miljön ett par trappor upp i anrika Grand Hotel Lund.

Hotellet får anses som en institution i Lund. I den vackra och i rikligt dagsljus flödande hotellrestaurangen kunde man på sin tid hitta de mycket färgstarka kulturpersonligheterna Fritiof Nilsson Piraten och Sten Broman. Båda var naturligtvis stamgäster och har långt senare hedrats med rum i sina namn. Hotellet är uppfört alldeles i slutet av 1800-talet i sandsten och ligger vackert med huvudentrén mot väster alldeles invid Bantorget som numera kan liknas vid en park. Tillresande med tåg har endast någon minuts gångväg från stationen. Bilburna blir enkelt och smidigt av med sina fordon i det förra hotellets parkeringsgarage. De yttre omständigheterna kunde således knappast varit bättre för ett smidigt mässbesök. Besökaren kände sig

säkert lite extra välkommen av den i entrétrappan utrullade röda mattan.

Entréavgiften var satt till mycket facila tjugo inflaterade svenska kronor. I kön ansåg någon att man antingen borde höja avgiften till en jämn hundring eller hellre slopa den helt. Det senare alternativet medför naturligtvis en lägre intäkt för SMF. En smärre kostnad, kan man tycka, som i så fall borde kunna hänföra till PR-kontot. Ivrigt påhejade av banker och handeln var det flera som saknade kontanter men som var utrustade med den smidiga mobilappen Swish. Dessa personer fick snällt vända i dörren och skaffa de efterfrågade kontanterna. Till slut fick någon i arrangörsstaben upplåta sitt privata Swish för mottagning av entréavgifter. Men som sagt, det hade varit smidigare med fri entré ...

Med en tjuga mindre i fickan och insläppt genom spegeldörrar bländades besökaren såväl av motljuset från de stora spröjsade fönstren i salens motstående vägg som av den vackra mässalen. Utmed väggarna bar kolonner och kapital upp ovanliggande bjälklag. I takvinkeln löpte en hög fris. Rikligt utsirade detaljer, bladornament, rosetter och förgyllningar skapade en nästan antik rums känsla. I de djupa fönsternischerna hängde klassiska gardinuppsättningar. Atmosfären var som klippt och skuren för handel med numismatiska föremål. Och kanske hade antika grekiska och romerska mynt passat allra bäst i den fantastiska kontexten.

Antika mynt hade som brukligt Georges Tambakopoulos med firma Tamco Numismatics tagit med sig.

Vyn som möter mässbesökaren, Grand Hotel Lund.

Han beklagade dock att mynt från andra länder och tidevarv saknades på hans för dagen fåtaliga myntbrickor. Precis innanför spegeldörrarna fann emellertid besökaren Misabs bord, där Dan Carlberg med fru tog emot kunder. Som det flesta känner till vid det här laget är Misab Svenska Numismatiska Föreningens forna myntauktionsbolag. Carlberg och Misabs styrelse förvärvade i somras samtliga aktier i bolaget av föreningen. Nu kan föreningen koncentrera sig på sin stadgeenliga verksamhet och bolaget utvecklas enligt de nya ägarnas önskemål till gagn för båda parter. Föreningen har dessutom tryggt sin ekonomi för överskådlig tid i och med försäljningen. Det kan också nämnas att under föreningens ägo genererade bolaget en icke oansenlig vinst som årligen genom aktieutdelning tillfördes föreningen. Föreningen satsade år 2009 en kvarts miljon i Myntauktioner i Sverige AB och kunde tio till femton år senare summera en samlad förtjänst, det vill säga utdelningar och försäljningslikvid, på lika många miljoner. En ganska god affär för Svenska Numismatiska Föreningen och den svenska numismatiken. Nu finns verkligen förutsättningar för att upp-

fylla stadgarnas portalparagraf som säger att föreningen ”*har till ändamål att stödja och främja den numismatiska forskningen i Sverige, i första hand*

genom att utgiva eller medverka vid utgivandet av vetenskapliga arbeten i ämnet samt anordna föredrag, utställningar och visningar ned numismatisk anknytning. Föreningen får även verka på annat sätt för det numismatiska intressets höjande.”

I den förra artikeln om lundamässan lyftes en norrländsk mynhandlare fram som en i den viktiga, yngre generationen. Under senare år har mynhandeln genomgått en föryngring och flera av de gamla klassiska mynhandlarna har antingen sålt sin verksamhet eller genomfört ett generationsskifte. Till den förra kategorin hör till exempel Lunds mynhandel som tidigare ägdes av Gunnar och Siv Jönsson. Numera ägs och drivs firman vidare av Mikael Flensburg och Andreas Wahlgren. Ett par stockholmshandlare som överlätit rörelserna till sina söner är exempel på den senare typen av föryngring. På årets mässa var tyvärr ingen av de nämnda mynhandlarna representerade.

SNF:s forna auktionsbolag Misabs bord med nuvarande huvudägaren Dan Carlberg. I bakgrunden skimtar mässgeneralen Johan Melin bakom dignande myntbrickor.

Men den yngre generationen fanns ändå på plats. Bilsen Begovic med Helsingborgs mynthatel ställde nämligen ut delar av sitt lager. Begovic är känd för att handla med så kallade premiummynt. Med begreppet premiummynt förstås mynt av mycket hög kvalitet och eller av stor sällsynthet. Han har funnit en nisch i numismatiken som tidigare inte har exploaterats i någon större utsträckning i vårt land. Bilsen Begovic är också en av få handlare i Sverige som insett värdet av att en tredje part gör kvalitetsbedömning och kapslar in myntet i en skyddande plastförpackning, jämför engelskans "slabbed" eller "raw coins". Detta kan dessutom vara ett av flera sätt att ta till mot en allt stridare ström av förfalskade mynt som tyvärr gäckar samlarna.

Bilsen Begovic med firma Helsingborgs Mynthatel AB.

Peter Österlund och Birgitte presenterade J. Pedersen Mynthatels lager.

En annan utställare var Lunds numismatiska förening som representerades av herrar Lars-Olle Nilsson, ordförande, och tidigare nämnde Gunnar Jönsson, auktionsförrättare. Artikelförfattaren var en av de allra första medlemmarna år 1979 då föreningen grundades. Lunds numismatiska förening är en ideell förening för personer som är intresserade av mynt, sedlar, polletter och medaljer. Föreningsmedlemmarna träffas vanligen en gång i månaden för auktion under gemytliga former.

Christian Hamrin med kund samtalar vid Hamrin & Svahn Mynts pärmar och brickor.

Inte bara Sveriges utan också Skandinavians äldsta mynthatel fanns representerad på mässan. Det är naturligtvis J. Pedersen Mynthatel som åsyftas. Numera är det John Pedersens (1890–1960) dotterson Peter Österlund som äger och driver denna klassiska mynthatel. Enligt firmans hemsida grundade alltså Peters morfar firmen redan år 1932. Det hela började med att Pedersen ett par år tidigare på auktion köpte "en kista full med mynt". Svärsonen Per Österlund, vilken var officer vid I15 i Borås, fortsatte verksamheten från 1960-talet till år 2003 då han avled och efterträddes av nuvarande ägaren.

Lunds Numismatiska Förening representerades av ordföranden Lars-Olle Nilsson och auktionsförrättaren Gunnar Jönsson.

dag var bland annat baltiska mynt av lägre valörer som präglats under svensktiden, flertalet med den fina proveniensens Kieler. Dansken Ernst Julius Kieler (1880–1950) ägde på sin tid en av de absolut största och finaste samlingarna av baltiska mynt. De med svenskt intresse gick under klubban på Sagföernes Auktioner den 28 maj 1937. John Pedersen förvärvade för övrigt ett mycket stort antal mynt på auktionen, dock ej dessa. Peter Österlund kunde också fresta den intresserade med en annan av firmans specialiteter – vackra medaljer.

Christian Hamrin med firman Hamrin & Svahn Mynt AB behöver ingen närmre presentation. För nytillkomna samlare kan nämnas att Christian är specialist på mynten från Bernadotte-perioden, 1818 till våra dagar. Han har gett ut ett par omfattande referensverk i ämnet.

Ett annat för mässbesökaren välbekant ansikte var Göran Mattsson, Pecunia mm HB. Han brukar ha ett varierat och spännande utbud. Så också denna gång. Stefan Jonasson och Erling Hellman, ett par ”goa gubbar” från Göteborg, representerade Ticalen mynthandel från samma stad. Och sist men inte minst kan nämnas mässgeneralen själv som på sedvanligt vis presenterade ett omfattande material av svenska mynt. Lägg därtill till en prisnivå som attraherar de flesta samlarna. Då blir resultatet ofrånkomligen en massa luckor på brickorna. Det var artikelförfattarens uppfattning att såväl mässbesökare som handlare var nöjda med dagens kommers.

SAMTLIGA FOTON AV FÖRFATTAREN.

Noter

¹ SMF som för närvarande engagerar 22 mynthandlare bildades år 1973 och firar således 50-årsjubileum. Föreningens hemsida har adressen; smf.com.se

² Se *SNT* 2014:1, s. 13–14. Artikeln finns också på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida numismatik.se under fliken Publikationer samt *SNT*.

Stefan Jonasson och Erling Hellman bakom Ticalen Mynthandels utställningsbord.

Svenska Numismatiska Föreningens *Bokbutik*

Här finns böcker som ges ut av SNF:

Numismatiska Meddelanden
Smärre skrifter
Monografier

Men även andra utgåvor.

Se hemsidan: www.numismatik.se

Böckerna säljs direkt hos Svenska Numismatiska Föreningen på Banérgatan 17, Stockholm

Öppettider: måndagar kl. 10–12, 13–16,
se redaktionsrutan här i *SNT*

Böckerna kan också beställas:
tel. 08–667 55 98 eller
info@numismatik.se

Boksläpp och seminarium i Åbo

Den 4 november 2022 släpptes boken om Åbo-myntningen från cirka 1350 till 1558. Boken är ett samarbetsprojekt mellan Åbo Museicentral, Svenska och Finska numismatiska föreningarna. Aktiviteterna i samband med boksläppet genomfördes i Bryggmansalen på Åbo slott och med ett riktigt trevligt seminarium.

Boken har fått relativ stor uppmärksamhet i finsk media och på den pressträff som genomförde på förmiddagen den 4 november var 3–4 finska journalister på plats. Under pressträffen pratade Petteri Järvi (Åbo museicentral, bokens redaktör) om bakgrunden till boken, Frida Ehrnsten (bokens redaktör) om bokens skribenter och artiklar samt Ingemar Svenson (SNF) och Yrjö Hyötyniemi (Numismatiska Föreningen i Finland) berättade kortfattat om respektive förenings bidrag till boken och det samarbete som sedan 2018 pågått mellan de båda föreningarna.

Presentationerna gjordes på finska förutom den svenska presentationen. Orsaken var att det endast var finsktalande journalister på plats. Senare under kvällen fick jag veta att endast sex procent av den finska befolkningen har svenska som modersmål och representationen av journalister blev då förklarlig. Men visst hade vi även önskat medverkan av journalister som skriver på svenska. Projektet om myntningen i Åbo är om inget annat i högsta grad en tvåspråkig historia, eftersom vi var ett land från medeltiden fram till 1809. Men att vi även i dag är förenade i de NATO-ansökningar som livligt diskuteras.

Under eftermiddagen i Åbo var det dags för ett tre timmar långt seminarium där alla kapitlen i boken presenterades. Petteri Järvi inledde seminariet. Artiklarna som skrivits i boken presenterades sedan av de författare som var på plats. Frida Ehrnsten, Yrjö Hyötyniemi och Tuukka Talvio. Frida gjorde slutligen en mycket trevlig presentation av övriga artiklar där

författarna tyvärr inte hade möjlighet att närvara. Efter respektive föredrag hade åhörarna möjlighet att ställa kompletterande frågor.

Boken, som har ett omfång på 267 sidor och är skriven både på svenska och finska, har åtta kapitel med följande titlar och skribenter:

1. *Inledning* – Petteri Järvi.
2. *Medeltida myntbruk i Åbotrakten* – Frida Ehrnsten.
3. *A som i Åboa? Brakteatmyntning i Åbo på 1350-talet* – Frida Ehrnsten.
4. *Abon och dess värde* – Yrjö Hyötyniemi.
5. *Åbopenningarna under Erik av Pommern* – Tuukka Talvio.
6. *Myntningen i Åbo under Kristoffer av Bayern och Karl Knutsson Bonde* – Kjell Holmberg.
7. *Myntmästare Leinhart Pauwermann och myntningen i Åbo på 1520-talet* – Ivar Leimus.

8. *Myntningen på Åbo slott 1556–1558* – Bengt Hemmingsson.

9. *Myntverket på Åbo slott under medeltiden* – Kari Uotila.

Översättningarna i boken har finansierats av Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik.

SNF hade ett bokbord under seminariet, där ett tiotal svenskspråkiga publikationer från föreningens rikhaltiga produktion presenterades. Försäljningen av litteratur var relativt god.

Besök på Kustö slott

Vid ett besök i Åbo måste naturligtvis den relativt nyupptäckta myntorten Kustö, där mynt präglades 1522–1523, besökas. Kustö slott är beläget knappt en halvtimmes bilresa från Åbo och klart värt en omväg om du befinner dig i Åbo.

På Kustö lät Sören Norby 1522–1523 prägla skillingar med gotländsk design. Tre varianter av skillingar av typen med Sören Norbys vapen/lammet med fana är kända. Dessa har myntmästarmärkena S (LL1a),)((LL1b) och L (LL1c), varav den sista är klart sällsyntast.*

Länge ansågs Visby var myntort för alla tre mynten. Men forskning i nutid har knutit den senare varianten LL1c till just Kustö och myntmästaren Leinhart Pauwermann, därav myntmästarmärket L. I dag är 14 exemplar av LL1c kända varav 11 just är funna på Kustö slott!

* LL = Lagerqvist, L. O.: *Svenska mynt*. 1970. Sid. 158f.

Frida Ehrnsten berättar här om ett av sina ämnen i boken, "A som i Åbo? Brakteatmyntning i Åbo på 1350-talet".

FOTO: INGEMAR SVENSON.

Gustav Vasa beslutade år 1528 om en rivning av borgen, men trots det finns än i dag stora delar av borg-ruinen bevarad, vilken alltså är värd ett besök.

Hur köper man boken?

Hundra Åbo-böcker följde med i bilen på färjan tillbaka till Sverige, dessa exemplar finns nu att köpa eller beställa från SNF:s kansli på Banérgatan i Stockholm. Priset för denna riktiga intressanta publikation är detsamma som för föreningens monografier. Alltså ett klart förmånligt pris för en mycket intressant bok som förenar svensk och finsk numismatik. Om du ännu inte är medlem i SNF är det alltså hög tid att du söker medlemskap! Förmånerna med ett medlemskap är många. Du blir samtidigt medlem i en mycket gammal och anrik förening. En förening som i år firar hela 150 år (1873–2023)!

Boken kan beställas genom info@numismatik eller köpas direkt på föreningens kansli på Banérgatan i Stockholm.

Som en fotnot kan nämnas att de första tankarna på ett samarbete och en gemensam bok, den om Åbo-myntningen, föddes när Svenska Numismatiska Föreningen höll sitt årsmöte i Åbo år 2018. I samband med årsmötet hade dåvarande ordföranden i Svenska (SNF) respektive Finska (SNY) numismatiska föreningen, Jan-Olof Björk och Petteri Järvi, ordnat ett möte mellan de båda föreningarnas styrelser. Ett samarbete som alltså bland annat resulterat i en spännande bok med stark koppling till de båda ländernas gemensamma mynthistoria. Tyvärr har fysiska möten mellan de båda föreningarna varit få, det mesta har fått ske digitalt på grund av den pandemi som har påverkat resor mellan länder i Europa 2020 till 2022. En pandemi som äntligen börjar stagnera.

En recension av boken kommer med all säkerhet snart i SNT!

Ingemar Svenson

Ruinerna efter Kustö slott utanför Åbo, där Sören Norby lät prägla skillingar av gotländsk typ åren 1522–1523.

FOTO: INGEMAR SVENSON.

Jan Olav Wilborn Aamlid: Siam Specimen Banknotes. First Series. House of Coins, Jomtien, Thailand. 2022.

246 sidor, rikt illustrerad i färg.

ISBN 978-616-588-936-0.

Boken kan beställas från Spink Books (www.spinkbooks.com), GBP 55,00 + frakt.

JAN OLAV AAMLID startade Oslo Mynthandel år 1974 och firman höll sin första auktion 1978. Följande år blev han känd för en större allmänhet då han köpte in stora delar av den så kallade Rundeskatten på en auktion i Schweiz. De närmare 40 000 mynten, som hämtats från vraket av det holländska skeppet *Akerendam*, såldes sedan vidare successivt. Ett knappt decennium senare köpte Oslo Mynthandel inte mindre än 100 484 skandinaviska guldmynt som tillhört den norska guldreserven. Även dessa marknadsfördes till stor del utanför samlarkretsarna. De båda affärerna var ett uttryck för firmans innovativa grepp i en annars rätt konservativ bransch.

Sedan 1990-talet är Aamlid bosatt i Thailand och har följaktligen kommit att intressera sig för landets mynt och sedlar, både som handlare och samlare. När den i sedelsammanhang välkända firman Thomas de la Rue (TdLR) började sälja ur sina arkiv vid början av 2000-talet höll Aamlid sig framme och gjorde betydande förvärv – såväl på auktioner som direkt från TdLR – av thailändska objekt. Detta resulterade i en unik samling provtryck, varav de som tillhör den första serien sedlar presenteras i föreliggande bok.

Thailand, som kallades Siam fram till 1939, fick inte sina första reguljära sedlar förrän efter en myntreform år 1902. Beställningar gjordes samma år hos TdLR i London av sedlar i valörerna 5, 10, 20, 100 och 1000 *ticals*, valörer som översattes med *baht* på

thailändska. Sedlarnas texter var nämligen tryckta på fyra språk: engelska, thai, kinesiska och malajiska.

Den första serien sedlar trycktes mellan åren 1902 och 1924 och uppvisar en rad variationer vad beträffar färg, vattenmärken, signaturer och serienumrens positioner. Aamlids bok dokumenterar stora delar av denna process i form av förslag och provtryck, där korrespondensen mellan finansministeriet i Siam och TdLR också finns relaterad, delvis i form av fotografier av originalbrev. Bildmaterialet är genomgående av mycket hög kvalitet och trycket likaså.

De allra flesta avbildade sedlarna är provtryck som perforerats med ”CANCELLED”, men några av dem är sådana som ingått i den reguljära tryckningen och som tagits ur den av TdLR såsom arkivexemplar. Några sedlar som släppts till cirkulation avbildas också, men då med anmärkningsvärda serienummer, såsom 10 tical/baht 1 april 1902 med nr B/1 00001, det vill säga den allra första sedeln i denna nominal som gavs ut (s. 73). Det enda felet som jag hittat i boken hör för övrigt ihop med de första utgåvorna av den lägsta valören, 5 tical/baht, där bilderna på 1902 och 1903 års sedlar bytt plats (s. 19–20, nr AA.I–1 och AA.I–2).

En gåta som hör ihop med den första serien sedlar får också sitt svar, nämligen varför man övergick från att trycka serienumren på fyra ställen i stället för två. Ett brev från 1908 som Aamlid återger från finansministeriet till TdLR talar nämligen om en incident, där ett antal sedlar delvis brunnit upp, varigenom serienumren förstörts. Man ville således att numren skulle tryckas på fyra olika ställen på sedlarna för att minska risken för att de inte skulle kunna gå att lösa in i framtiden.

Introduktionen av sedlar gjordes under de sista åren av kung Chulalongkorns regering (med regentnam-

net Rama V, 1869–1910). Han anses av thailändarna vara en av de mest vördade kungarna och ses tillsammans med sin far som det moderna Thailands skapare. Han grundade ett universitet, organiserade en modern armé och en ny statlig byråkrati. Sedelutgivningen skall med andra ord ses mot bakgrunden av denna modernisering av det thailändska samhället.

År 1897 gjorde kung Chulalongkorn en omfattande studieresa till Europa. Under resan mottog han en inbjudan av Oskar II att besöka den pågående Stockholmsutställningen. Den första svenska filmupptagningen gjordes för övrigt när kungen av Siam steg i land vid Logårdstrappan i Gamla Stan den 13 juli 1897. Efter att bland annat ha besett utställningen reste han vidare till Norrland där han fick studera träindustrin; timmer var nämligen Siams största exportprodukt vid denna tid. Besöket väckte stor uppmärksamhet hos lokalbefolkningen och i en skildring av den främmande monarken framhölls att hans ögon ”uttryckte både intelligens, lefvande intresse och viljekraft” (*Vesternorrlands Allehanda* 17/7 1897). Resan har beskrivits av Lars

O. Lagerqvist, Ian Wiséhn och Nils Åberg i *Kung Chulalongkorns besök hos kollegan Oscar II i Sverige 1897* (Kungl. Myntkabinettet och Vincent 2002).

Jag kan dock inte undgå att relatera en liten anekdot från besöket för min gamle vän Jan Olav. Kung Chulalongkorn hade med sig praktfulla och dyrbara gåvor vid sitt besök i Sverige, och frågan uppstod därför vad man skulle ge i svarsgåva. Oskar II förhörde sig med sin vän, generalen Sven Lagerberg, om vad som var lämpligt; det fick inte vara för futtigt, men inte heller för värdefullt och något man kunde avvara. Den frispråkige generalen yttrade då: "Ge honom Norge!".

Avslutningsvis vill jag rekommendera *Siam Specimen Bank Notes First Series* till alla som är intresserade av sedlar. Boken är ett ovanligt exempel på hur man kan skildra en sedelutgavas tillkomstprocess genom olika provtryck och är samtidigt en beskrivning av en privatsamling av unik kvalitet.

Bengt Hemmingsson

LÄSTIPS

GNU i NNUM

I ÅRETS FÖRSTA nummer av *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* kan man – förutom förstås numismatiska artiklar – läsa om vad som tilldrog sig på Nordisk Numismatisk Unions möte i Reykjavik den 14 maj 2022.

Lennart Castenhag

berättar om *Johannes Bureus, Sveriges förste riksantikvarie* på SNF:s hemsida. Se här:

www.numismatik.se

PUBLICA FIDE, 1716, ersatte mynttecknet med kronan. Diameter 24 mm, vikt 7,2 g. Diagonalt räfflad rand. Ref.: SM 215.

Gravör: Arvid Karlsteen.

FOTO: KMK/GABRIEL HILDEBRAND.

II. Publica Fide

Mynttecknet *Publica Fide* utgavs enligt förordningen den 12 oktober 1716. Upplagan var 3 808 600 exemplar. Det blev det andra i nödmynstserien och skulle följas av flera. *Fides* är trohetens gudinna i romersk mytologi och förekommer på romerska mynt. Valörsidan är densamma som på föregående mynttecken.

Åtsidans motiv – en sittande kvinna, här med spira, olivkvist och trekronorssköld – går tillbaka på en brittisk fredsmedalj från 1667. Samma år vistades Arvid Karlsteen i England för studier. Han förvärvade själv medaljen, vars motiv han tog nästan rakt av till nödmynstet, vilket i sin tur blev förebilden till vår egen sittande Moder Svea. En sveabild ses som vitstämpel på Riksbankens transportsedlar från 1747. Därefter tillsammans med lejonsymbolen som vinjett (av Fredric Westin, 1782–1862) på färgade sedlar i de högre valörerna från 1830-talet och framåt. Senare på 1890-talets sedeltyper framtagna av Julius Kronberg (1850–1921).

Mynttecknet *Publica Fide* väger dubbelt så mycket, 7,2 gram, som föregående mynttecken med kronan. Det har även högre vikt än alla efterföljande nödmynst och ompräglades slutligen till ½ öre sm. Valören utgavs 1720 och 1721 av Fredrik I, präglade vid Kongl. Myntet på då ogiltigförklarade nödmynst. De med

räfflad rand känns igen som slagna på *Publica Fide*.

Det är möjligt att *Publica Fide* redan under samtiden spydigt kallades "Görtzens kokerska" efter von Görtz. Uttrycket ska ha använts av mångler-skorna på Skeppsbron i Stockholm.

Publica Fide blev gravören och miniatyrmålaren Arvid Karlsteens andra och sista mynttecken. Han hade varit verksam vid Myntverket i Stockholm ända sedan 1680. I början av 1718 drabbades han av slaganfall och avled den 3 maj.

Publica Fide avlöstes av *Wett och Wapen* enligt förordningen den 8 april 1717. Mer om detta i kommande nummer.

Monica Golabiewski Lannby

Referenser

Castenhag, L.: sonesgarden.se/Gamla_mynt/Karl_XII_nodmynt_dec_2009/KXII_nodmynt_dec09.html

Gamby, E.: Hur Karl II:s älskarinna blev Moder Svea. *SNT* 1991:4–5.

Hemmingsson, B.: "Görtzens gudar" och deras ursprung. *SNT* 1999:8.

Nathorst-Böös, E.: Görtzens kokerska. Anteckningar om mynttecknens eftermäle. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1956.

Sandström, R.: *Romarna och deras mynt*, s. 266. 2013.

SM = *Sveriges mynt 1521–2021*. 2022.

Läs mer i: *SNT* 2023:1 (I. Kronan).

APROPÅ ÅL

ÅL HAR VARIT ett aktuellt ämne den senaste tiden, både seriöst debatterat och roat raljerat över. Ålar har även letat sig in i numismatiska sammanhang, vilket vi väl kan passa på att påminna om.

I SNT:s marsnummer 2019 på sidan 37 finns en mindre artikel under rubriken "Sandkörning med ål?" Den handlar om sambandet mellan vissa polletter och spelpenningars motsvarande värdesiffror; 1, 12, 24, 48, 96. Begreppet ål tillsammans med *betar* används nämligen sedan gammalt i kortspelen *l'hombre* och *vira*, i vilka spelpenningarna användes.

Den högsta värdesiffran, 96, visar på ömse sidor inskrifterna *Ombyttlig* samt *Obeständig*.

MGL

Se mer här:

numismatik.se/pdf/snt22019.pdf
runeberg.org/vira/0009.html

ICOMON på KMK

HÖSTEN 2024 KOMMER Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet att vara värd för den årliga ICOMON-konferensen – *ICOM International Committee for Money and Banking Museums*.

Det innebär att omkring ett femtiotal gäster från monetära museer runt om i världen sammanstrålar på museet för seminarium, kunskapsutbyte och studiebesök.

Exakt datum är ännu inte bestämt. Mer information följer!

Cecilia von Heijne

Se här:

icomon.mini.icom.museum/

PERSONALIA

Inger Hammarberg 1943–2023

Förra medarbetaren, tillika min kollega, vid Kungl. Myntkabinettet under många år, 1:e antikvarie Inger Hammarberg, avled den 14 januari 2023.

Som antikvarie vid Kungl. Myntkabinettet – Sveriges Ekonomiska Museum på Slottsbacken arbetade Inger med bestämningar av mynt i inkomna svenska fynd, ansvarade för delar av museets samlingar, bland annat sturetidens mynt, samt deltog i numismatiska konferenser.

Hon medverkade även i Svensk Numismatisk Tidskrift med ett flertal publicerade artiklar åren 1992 till 2003.

MGL

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Vuxen 200 SEK/år
Junior 100 SEK/år
Utomlands boende 375 SEK/år

Plusgiro 150007–3
Bankgiro 219–0502

info@numismatik.se

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08–684 392 00

KÖPER MYNT – MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev, sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergsmynt.se
info@aktiesamlaren.se

Hantverkargatan 36
11221 Stockholm
Tel. 08–611 01 10

RADANNONSER

SNF-medlemmar erbjuds gratis annons i SNT med högst tre rader att köpa, sälja eller byta samlarobjekt.

Kontakta:
info@numismatik

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
11221 Stockholm
Tel. 08–411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

Fem-, två- och ettöringar av järn. Frånsidor graverade av Erik Lindberg. De präglades vid myntverket i Stockholm under första och andra världskriget.

FOTO: KMK/GABRIEL HILDEBRAND.

Järnmynten äro här igen

De första järnfemöringarna under denna kristid utsläpptes på lördagen i allmänna rörelsen. De komma småningom att följas även av tvåöringar och ettöringar av samma modell.

Under förra kristiden utsläpptes de första järnmynten 1916. De voro endast sex till antalet, fördelade på två serier om vardera en fem-, en två- och en ettöring.

Den första serien fick konungen, som gav den till den store myntsamlaren greve Bonde på Eriksberg. Den andra serien gick till myntdirektören Wallroth. Två av mynten kommo efter hans död ut i marknaden, där de betingade ett pris av flera hundra kronor. Till slut återförenades de med det tredje myntet, och hela serien finns nu på Statens historiska museum.

Under de tre närmast följande åren blev det massproduktion såväl av järn- som av bronsmynt. Järnfemöringen vägde 6,944 gram och bronsfemöringen 8. Dylika femöringar utgavos år 1917 till ett värde av 104445 kr. Motsvarande siffror för 1918 och 1919 voro respektive 166 113 kr och 115 124 kr.

Järntvåöringen vägde 3,472 gram och dess motsvarighet i brons 4 gram. Värdet i kronor av de tvåöringar, som utgavos under de tre nämnda åren var respektive 79 510, 95 691 och 74 420.

Vad slutligen järnettöringen beträffar, hade den en vikt av 1,736 gram, medan motsvarande bronsmynt kom upp till 2 gram. År 1917 utgavos dylika ettöringar till ett värde

av 81 277 kr, medan 1918 års siffra blev 97 061 kr och 1919 års 71 695 kr.

Med de förbättrade tiderna försvunno järn- och bronsmynten ur marknaden – många torde väl för alltid. Men ett oblikt öde ville annorlunda.

Notis i flera dagstidningar
i mars 1942

MER OM JÄRNMYNT

Torbjörn Lind: Provrpräglingarna i järn med årtalet 1916. *Myntkontakt/SNT* 1982:9–10 sid. 232–236. Se hemsidan: numismatik.se/pdf/snt9-101982.pdf

Widell, M. & Wiséhn, I.: *Sedlar i beredskap. Sveriges pengar i kristider*. 2012.

Berit Ring-diplomet – stort tack

I SOMRAS FICK jag ett samtal från Bo Gustavsson som berättade att jag utsetts till den andre mottagaren av Berit Ring-diplomet med tillhörande pollett. Han ringde som representant för Rut och Bengt Holméns stiftelse för numismatik som är den institution som delar ut diplomet.

Diplomet med pollett delas ut ”för synnerliga insatser inom området alternativa betalningsmedel”. Jag erhöll mitt diplom och pollett vid ett möte i november 2022 hos Göteborgs Numismatiska Förening, där jag också höll ett litet föredrag om polletter.

Jag känner en stor ära och tacksamhet över att få denna utmärkelse. Att dessutom få följa på den första mottagaren Monica Golabiewski Lannby, som inspirerat mig mycket när det gäller polletter, gör mig extra stolt.

Jag hoppas att intresset för alternativa betalningsmedel i allmänhet och polletter i synnerhet fortsätter att öka. Det är en fascinerande gren av numismatiken som innehåller mycket kulturhistoria och ger insikt i gångna tiders liv och leverne.

Stort tack till Rut och Bengt Holméns stiftelse för numismatik!

Bernt Thelin

NÄTNYTT

IBNS Banknote of the Year

International Bank Note Society har lagt upp ett album med de hittills nominerade banksedlarna till *IBNS Banknote of 2022*. Endast medlemmar får rösta. Se här:

www.theibns.org

Pollettbössan

Svenska Pollettföreningen har utkommit med årets första digitala nummer av *Pollettbössan*, vars redaktör är Bernt Thelin.

www.pollett.se

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gnfinfo.se

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
linkopingsmyntklubb.se

Nola Myntklubb, Örnsköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska Föreningen i Hässleholm
www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Nässjö myntklubb
n.mynt.se

Samlarklubben Numis
www.numisskellefte.se

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.dinstudio.se

Stockholms Myntklubb
www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb
Utsiktsvägen 36
645 42 Strängnäs

Svenska Pollettföreningen
www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb
Parallellgatan 19
576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Villstadortens Myntklubb
Paradisgatan 19 D
332 32 Gislaved

Westerbergslagens Myntklubb
Flatenbergsvägen 4
777 34 Smedjebacken

*Ändringar och tillägg?
Kontakta: info@numismatik.se
Vill även er lokala myntklubb vara medlem? Endast 200 kr i årsavgift.*

SNF bidrar till föredrag i numismatiska föreningar!

EN AV SNF:s viktiga uppgifter är att ordna föredrag med numismatisk anknytning. Detta sker i föreningens egen regi, normalt på Banérgatan i Stockholm. Av naturliga skäl kan inte medlemmarna så ofta besöka Stockholm och därför finansierar SNF även föredrag som ordnas runt om i landet av numismatiska föreningar som är medlemmar i SNF. Bidrag lämnas till resa och eventuell övernattning för föredragshållare. Din förening kan också få tips på föredragshållare och ämnen för föredrag.

Om en förening vill arrangera ett föredrag på ett medlemsmöte och få bidrag från SNF skall föreningen i god tid kontakta SNF:s kansli – info@numismatik.se – med en förfrågan. Efter arrangemanget skall kvitton på kostnaderna skickas till Svenska Numismatiska Föreningen, Banérgatan 17, 115 22 Stockholm, som ombesörjer ersättningen.

BOKTIPS

Christina Mattsson: Petter Winge och hans värld. En boktryckare, bokhandlare och utgivare i 1700-talets Nyköping. 2022. 104 s. ISBN 978-91-89021-67-9.

Omslaget lockade förstås en numismatiker. Så jag tog upp boken med kopparmynt på omslaget, dock inget präglat vid myntverket i Nyköping. Bilden är hämtad från ett textilt mönster, kallat "Skillingtryck", av Lisbet Jobs, 1953.

Innehållet är inte numismatiskt. Men här finns en bra sammanfattning vad gäller tryckning och distribution av litteratur under 1700-talet.

Christina Mattsson, som är visforskare, avsåg att studera dryckesvisor i skillingtrycken från Nyköping.

I det sammanhanget kom hon in på 1700-talets Nyköping och dess boktryckare – med Peter Momma från näralliggande Hargs pappersbruk som drivande – och Petter Winges roll som bokbindare, boktryckare, bokhandlare, bokförläggare samt tryckare av "Wisor", alltså skillingtryck.

Winge hade egen boklåda där trycksaker såldes i ark eller häftade. Kunderna kunde sedan själva lämna dem till en bokbindare om de så önskade. Han sålde även tidningar och tidskrifter.

Författarna då? Nej, de hade ingen självklar rättighet till sina verk. Ibland är de inte ens nämnda, anonyma.

MGL

Vårens auktioner

11 mars 2023
&
27 maj 2023

Bl.a. en bra samling svenska mynt som legat orörd sedan 1970-talet. Katalog på nätet ca 2-3 veckor före respektive auktion.

Visning i vår affär, Alexandersgatan 50, Helsingfors, Finland

HOLMASTO
EST. 1949

www.holmasto.fi
auctions@holmasto.fi

FOTO: MARTIN WETTMARK.

En förfalskad hundralapp från 1960-talet

År 1969 uppmärksammades förfalskade hundralappar som cirkulerade. Riksbanken gick ut till lokala banker med information om de förfalskade sedlarna, vilka hade vissa återkommande nummer. Ett exempel på en sådan sedel visas här. Sedeln är välgjord och har till och med vattenmärke, men sedelpappret känns något onaturligt.

Martin Wettmark

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Vårens auktioner
se: www.holmasto.com

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500
holmasto@holmasto.com
www.holmasto.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur
www.nordlindsmynt.se

Falsa 100:- kr. sedlar

Hittills påträffade falska 100 kr.-
sedlar har samtliga varit försedda
med årtalet

1965

Bokstaven på samma rad som
årtalet varierar.

De falska sedlarnas nummerbe-
teckning (bokstaven och siffror-
na på raden under årtalet) har
hittills varit någon av följande:

A 548673	D 190673
B 486731	D 482590
B 540600	E 219025
C 867319	E 254319
	E 254867
	E 286731

Stockholm den 16 oktober 1969
SVERIGES RIKSBANK

AUKTIONER & MÄSSOR

- 11/3 Myntkompaniet, myntauktion, Stockholm
- 11/3 Holmasto, myntauktion, Helsingfors
- 15/4 FriMynt 2023, myntmässa, Helsingborg
- 29/4 MISAB, kvalitetsauktion 42, Stockholm
- 13/5 Myntkompaniet, myntauktion, Stockholm
- 27/5 Holmasto, myntauktion, Helsingfors
- 1/7 Sävsjö Myntklubb, myntmässa, Sävsjö

Se mer här:
ingemars.se/agenda

Svenska Numismatiska Föreningen
Swedish Numismatic Society

Svenska Numismatiska Föreningens hemsida www.numismatik.se

Hemsidan handhas av SNF:s webbansvarige Lennart Castenhag.
Här finns nyheter såsom litteraturtips, föreningens kommande aktiviteter,
Myntkontakt/SNT sedan 1972 i pdf-format: numismatik.se/2publikationer/

SNT:s författar- och artikelregister:
numismatik.se/2publikationer/SNT_register_till_2022.pdf

Numismatiska artiklar utöver dem som publiceras i SNT.
Se också exemplen på falska mynt: numismatik.se/2falska/

Hemsidan uppdateras regelbundet.

Tillsammans kompletterar hemsidan och SNT varandra.

e-post: webmaster@numismatik.se

Skarabé
Mynt & Guld AB
köper och säljer
MYNT, SEDLAR
och MEDALJER
Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 - 135088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10-18

MYNTMÄSSA
Sävsjö Myntklubb hälsar dig
välkommen till
Kulturhuset Sävsjö
Lördag 1 juli 2023
Klockan 11.00-16.00

*Ett flertal etablerade utställare
Försäljning av mynt och tillbehör
Servering
Entré 40 kronor*

Kontakt: Christer Pettersson
Mobil: 070 433 82 09
E-post: christer.petterssonsavsjo@telia.com

FriMynt 2023
47:E INT. MYNT- & FRIMÄRKSMASSAN

Välkommen!

15 april kl 11.00-17.00

TEKNIKHALLEN / OLYMPIA
FILBORNAVÄGEN 9, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

SSP / H-Expo • Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel +46 (0)705-29 25 60

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 22 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmuntra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemmarna förbinder sig att ej saluföra förfalskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens upprop.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-139484
besour@telia.com
www.besour.se

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076-8344684
cederholmsmynthandel@gmail.com

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro – Stockholm
Tel. 0708-865008
roberto@delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08-7326686, 070-2126455
christian.hamrin@telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Linnégatan 52
413 08 Göteborg
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455-81373
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033-410315

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. 046-144369
butiken@lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt@hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info@mitqalcoins.se
Tel. 070-6101073

MYNTHANDEL SB NUMISMATICS

S. Bilis, Östermalmstorg
Box 5143
102 43 Stockholm
info@mynthandel.com
www.mynthandel.com

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076-1132207
nilssonsmynthandel@hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-6626261
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073-9540868
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705-252519
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042-122528
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08-4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031-135088
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STENENG AB

Peter Sten
Industrigatan 6
335 73 Hillerstorp
petersten@icloud.com
Tel. 070-5222036

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel@hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08-4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070-3680807
info@wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 11 mars 2023

Penning Anund Jakob

2 daler Johan III u.å. (bild ca 75%)

Magdeburg 1 taler 1627 (bild ca 75%)

1 dukat 1745

England 1 crown 1703 (bild ca 75%)

OS 1920 Antwerpen
silvermedalj i segling (bild ca 50%)

Vi har kunder över hela världen och därmed mycket goda möjligheter att sälja just dina objekt. Bättre mynt och hela samlingar mottages löpande, så att just dina objekt kan marknadsföras mer. Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion! Välkommen in med dina objekt!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

KVALITETSAUKTION 42

Lördagen den 29 april avhåller vi kvalitetsauktion 42 på hotell Sheraton, Stockholm. Auktionen omfattar svenska, antika och utländska mynt, medaljer, sedlar och ordnar. Den högkvalitativa, inbundna auktionskatalogen beställs genom insättning av 295 kr till bg 399-0090.

Vi har något för varje plånbok!

Hertig Karl av Södermanland (1560-1604). Daler 1595. 1+ / 01. RR.
Ex Gustaf Melin; Ex Manne Jakobsson; Ex S. E. Westberg 1944;
Ex Georg de Laval 1941; Ex Gustaf Cavalli.

Mynthandlare T. G. Appelgrens första lilla myntsamling,
tillkommen åren 1887-1894.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se